

*Потапова О. В.,**асистент кафедри мовної підготовки
Державного біотехнологічного університету**Тимошук О. О.,**кандидат педагогічних наук,
старший викладач кафедри мовної підготовки
Державного біотехнологічного університету**Бабай Л. В.,**старший викладач кафедри мовної підготовки
Державного біотехнологічного університету*

ВИКОРИСТАННЯ ЕВФЕМІЗМІВ В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ У НОМІНАЦІЯХ НИЗЬКОКВАЛІФІКОВАНИХ ПРОФЕСІЙ

Анотація. Розглянуто питання виникнення умовних меж між різними верствами населення та їх відображення у мовній картині світу. Звернено увагу на застосування евфемізмів, які замінюють прямі назви, використання яких небажано з соціальних або з психологічних причин. Проаналізовано роботи вчених, які займалися питаннями стереотипізації та евфемізації. Підкреслено первинну функцію та алгоритм у формуванні стереотипів. Також приділено увагу на сучасні причини вжитку евфемізмів, які відображають певні стереотипи та тенденції у слововжитку та приведена класифікація евфемізмів за їх функцією. Статтю присвячено елевативній функції евфемізмів, де гіперболізуються низькі та середні стандарти та наведені головні елевативні евфемічні одиниці, якими номінуються неprestижні професії, товари, організації чи установи, що за інших обставин не привернули би уваги адресата. Метою роботи є аналіз основних тенденцій у застосуванні евфемізмів у назвах низькооплачуваних або неprestижних професій у сучасній англійській мові.

Під час аналізу евфемізмів велику увагу звернено на одну з основних цілей застосування евфемістичної лексики. Зазначено, що сучасний світ слідує певним тенденціям і намагається відобразити стереотипи, які нав'язуються засобами масової інформації та інтернет-комунікації. Майже всі сфери професійної діяльності, які вважаються неприємними, низькооплачуваними або неprestижними зазнали евфемізації. В сучасному суспільстві люди намагаються приховати або завуалювати своє становище та підвищити свій соціальний статус. Крім того, уряд активно підтримує ці процеси за допомогою ЗМІ, які поширюють ці назви. Подібні назви пов'язують та об'єднують людей, зменшуючи їх невдоволення економічним і соціальним статусом. Тож застосовують більш абстрактні назви, слова іншомовного походження або більш позитивні найменування та застосування термінології.

Ключові слова: мовна картина світу, евфемізм, назви професій, стереотипи.

Постановка проблеми. В епоху сучасного світу виникає певний контраст між різними прошарками населення. Інколи, умовні межі між цими верствами населення настільки величезні, що виникає потреба у покращенні статусу людей, які

мають низько кваліфіковану, чорну або низькооплачувану професію.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Евфемізмами вважають одиниці вторинної номінації з відносно позитивною конотацією, що використовуються для заміни прямих найменувань, вживання яких з соціально чи психологічно зумовлених причин вважається небажаним [1]. Поява евфемізмів тісно пов'язана із розвитком процесів глобалізації, впровадженням інформаційних технологій у різні сфери життя суспільства та впливом інших країн на культуру. Процес евфемізації мовлення стає характерною рисою у сучасному суспільстві у зв'язку з надзвичайним підвищенням рівня агресивності у мовній поведінці людей. Евфемізми, через свою унікальну функцію нейтралізації вихідної негативної характеристики повідомлення, використовуються у різних сферах життя людини, наприклад, у політиці, у міжособистісних відносинах, у побутових умовах тощо [2].

«Евфемізм (від грецьк. Euphemia – утримання від неналежних слів) – емоційно нейтральне слово або вираз, що вживається замість синонімічного слова або виразу, що представляється непристойним, грубим або нетактовним» (Лінгвістичний енциклопедичний словник, 1990) [3].

Семантичний потенціал слова дає можливість вживати його в таких контекстах, які зовсім не характерні для його прямого номінативного значення. Вже існуючі слова набувають нових значень і починають вживатися не тільки в прямому, але й в переносному значеннях. Стереотипи проявляються у картині мови у вигляді різних слів, словосполучень чи фразеологізмів.

Згідно з Буряк В.В., утворення та функціонування стереотипів – це процес стереотипізації, що у широкому розумінні є вмінням фіксувати повторювані стимули, які надходять із середовища. Забезпечення існування стереотипів базується на утворенні стійких асоціативних зв'язків між поняттями. Якщо асоціативний зв'язок встановлено, то стереотип уже існує, однак міцність зв'язку відповідає силі стереотипа. Первинно, стереотипи виконували захисну функцію людини при взаємодії із зовнішнім світом у процесі пізнання нового. Ключовий алго-

ритм у формуванні стереотипів пов'язаний із бінарною оцінкою «погано / добре» [4].

У сучасному світі застосування евфемізмів зумовлено не тільки необхідністю пом'якшення відверто грубих та образливих слів. Причини вживання мовцями сучасних евфемізмів дещо різноманітніші, аніж традиційно вважалося раніше. До цих причин можна віднести:

1) намір уникнути будь-якого виду табу: *final curtain, call (death); intoxicated, balmy (drunk)*;

2) бажання бути ввічливим (виявлення поваги, прагнення звучати «аристократично», бажання пом'якшити неприємний факт чи уникнути дискримінації тощо): *memorial service (funeral); grief therapist (undertaker); optically darker, visually challenged (blind)*;

3) прагнення завуальовувати негативні аспекти дійсності в межах певної професійної, соціальної чи вікової групи: *action, operation, program (invasion, attack); legally accurate, factually challenged (containing false information)*;

4) намір здійснити прагматичний вплив на адресата (намагання підвищити статус особи чи якість речей, бажання розвеселити, переконати аудиторію тощо): *modern, regular (small); Mexican two-step, Montezuma's revenge, Napoleon's revenge (diarrhea)* [1].

Одна з найбільш повних класифікацій евфемізмів за їх функцією створена Великогородою В.Б. Вона розділила функції евфемізмів на вуалітивну, кооперуючу, превентивну, риторичну, елевативну, конспіративну та дистортивну.

Вуалітивна – виявляє прагнення адресанта приховати аспекти дійсності, про які він не бажає говорити відверто. Вуалітивна функція притаманна усім без винятку евфемізмам; інші функції діють поряд з вуалітивною та можуть бути більш або менш виражені. Особливо чітко ця функція евфемізмів простежується в мовленні політиків та громадських діячів. Щоби приховати політичні реалії, які можуть викликати негативну реакцію публіки, мовці використовують одиниці на зразок *game (war), rectification of frontiers, transfer of population (deportation), to stretch the truth, to embroider the truth (to lie)*.

Кооперуюча – відображає прагнення комуніканта до збереження мовленнєвого співробітництва для вирішення завдань спілкування (притаманна більшості евфемізмів, але особливо чітко виражена в евфемізмах, які вживаються з метою уникнення дискримінації): *vertically challenged (short), physically handicapped (crippled), developmentally disabled (retarded), hearing-impaired (deaf)*.

Превентивна – передбачає використання евфемічних слів та виразів як альтернативи давніх табу, які ще збережені у свідомості людини (виконують евфемізми на позначення денотатів фізіології людини, смерті, релігійної тематики тощо): *Cape of Good Hope, Temple of Venus (female genitals), Father of Lies, old boy, Prince of evil (devil), Creator, Almighty, Savior (God), to sleep (to be dead), to answer the final summons, to pass away (to die)*.

Риторична – полягає у намаганні мовця певним чином впливати на ціннісні установки адресата, змінити його ставлення до повідомлюваного, спонукати його до певних дій (придбати певний продукт, обрати певну організацію для отримання послуг тощо): *to re-engineer (to fire), de-luxe (expensive), economy (cheap), message (commercial)*.

Елевативна – адресант представляє аспекти реальності у позитивнішому світлі, гіперболізує низькі чи середні стан-

дарті. Здебільшого елевативними евфемічними одиницями номінуються непрестижні професії, товари, організації чи установи, що за інших обставин не привернули би уваги адресата: *large (medium-sized), average-looking (ugly), embalming surgeon (undertaker), access controller (doorman), sanitation engineer (dustman), podiatrist, chiropodist (corn-cutter)*.

Конспіративна – виявляється у навмисній евфемізації неприйнятних аспектів реальності членами певної соціальної, професійної чи вікової групи задля ускладнення сприймання інформації особами, що до групи не належать: *magpie (machine-gun), company, customer (CIA, FBI), to hemorrhage (to bleed), D & C (abortion)*. Конспіративна функція евфемізмів тісно пов'язана з функціями арго та сприяє можливості ідентифікації мовцями членів своєї групи, дозволяє їм спілкуватися, розуміти один одного та ізолювати себе від інших мовців, які не здатні адекватно інтерпретувати інформацію, котрою обмінюються члени групи.

Дистортивна – вживання евфемізмів спричинює спотворене відображення інформації у свідомості адресата; може бути результатом вуалітивної чи конспіративної функції і притаманна політичним, медичним евфемізмам, евфемізмам реклами. Дистортивна функція евфемізмів є близькою до вуалітивної, проте завуальовування інформації набуває більших масштабів. Евфемізми, що виконують цю функцію, використовуються для найменування найнеприйнятніших для адресанта аспектів дійсності. Дистортивна функція евфемізмів найбільш негативно впливає на ефективність комунікації та заважає досягненню мовленнєвого співробітництва, тобто виключає реалізацію кооперуючої функції: *democracy (dictatorship), rescue mission, brotherly help (invasion)* [1].

Одна зі сфер соціально-економічного розвитку суспільства, де активно застосовується евфемістична лексика, це сфера професійної діяльності. Це зумовлено прагненням сучасної людини відповідати певним нормам суспільства та сформувати в оточуючих позитивне ставлення до себе як до успішної, впевненої у собі та ділової людини. Бажаючи відповідати певним вимогам, люди намагаються прикрасити або іноді навіть звеличити чорну або некваліфіковану роботу, замінюючи її назву. Або навпаки, назва професії формує певний стереотипний образ та упереджене ставлення до людини. [5]. Люди використовують абстрактні назви, починають застосовувати слова іншомовного походження або більш статусні назви. [6]. У роботах Judith S. Neaman, Carole G. Silver, зібрано колекцію евфемізмів, які використовуються у найактуальніших сферах людського життя, а також приділено велику увагу застосуванню евфемізмів у професійній сфері [7].

Формування мети статті. Метою роботи є аналіз основних тенденцій у застосуванні евфемізмів у назвах низькооплачуваних або непрестижних професій у сучасній англійській мові.

Мета роботи передбачила розв'язання таких завдань:

1) вивчити літературу з проблеми дослідження, уточнити природу стереотипу, його основні характеристики і види; природу вторинної номінації; евфемізму;

2) відібрати з сучасних словників, в тому числі словників сленгу, а також із текстів сучасних Інтернет-видань (газет і журналів) вторинні номінації назв професій;

3) провести аналіз відібраних одиниць за встановленими критеріями і виявити загальнолюдське у відтворенні поглядів на види праці і особливості англійської лінгвокультури в цьому плані;

4) визначити нові тенденції, які з'являються в англійському суспільстві і відбиваються у процесах евфемізації останнім часом.

Предмет та об'єкт дослідження. Об'єктом дослідження обрано евфемізми у назвах професій у сучасній англійській мові. Предметом дослідження – мовні засоби утворення евфемізмів, що стосуються назв людей за їх професійною приналежністю.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Спроба набуття більшої значущості в особистій сфері є одною з причин застосування евфемістичної лексики. У сучасному світі людина має бути успішною, конкурентоспроможною та діловою. Цей стереотип нав'язується нам майже всюди – з екранів телебачення, зі сторінок журналів та газет, у соціальних мережах. Кінематограф став невід'ємною частиною нашого повсякденного життя. Із часу свого виникнення у кінці XIX ст. кінематограф змінив розвиток та значно доповнив не тільки культуру, але й суспільне життя: його здобутки масово входять в споживчий побут і трансформують світоглядну систему людини [8]. Оскільки люди отождолюють себе зі своєю професією, вони вважають свою роботу уособленням своєї особистості та намагаються відповідати тим стереотипним образам, які сформовані у суспільстві. Перш за все, це стосується мало захищених верств населення та людей, які мають низькооплачувану, чорну та некваліфіковану роботу.

Як і сама робота, мова відображає тенденції та погляди суспільства. Безробіття має негативне ставлення з боку оточуючих, отже непрацюючі люди намагаються приховати цей факт, говорячи про себе як *self-employed* (особистий підприємець), *in a consultancy* (той, хто надає консультаційні послуги), *developing a new project* (той, хто розроблює новий проект).

Тенденція замінити назви низько кваліфікованої або неprestижної праці поширилася майже на всі сфери трудової діяльності. Зараз майже не застосовується термін *worker*, *labourer* (робочий) у зв'язку з намаганням уникнути класової дискримінації та зробити суспільство більш демократичним та рівним. Всебічно застосовується термін *operatives* (співробітники, які виконують оперативну роботу), підкреслюючи важливість та важкість цього виду праці. Також, демократичне сучасне суспільство намагається уникати гендерних дискримінацій, що теж віддзеркалюється у професійній сфері. Це відбувається за рахунок генералізації та нейтралізації термінів. Замість *waiter* (офіціант), *waitress* (офіціантка) й *busboy* (прибиральник посуду) з'явився термін *catering staff workers* (особистий персонал харчоблоку).

Сфера обслуговування та прибирання являють собою лідерів за кількістю застосованої евфемістичної лексики. Так, чистильник взуття з *bootblack* перетворилися на *footwear maintenance engineer* (інженера з обслуговування взуття), *janitor* (вахтер) став *building maintenance engineer* (інженером з експлуатації будинків), *doorman* (швейцар) – *access controller* (контролером доступу), *health-club staff* (персонал спортивного клубу) – *fitness coordinators* (фітнес координаторами), *undertaker* (володар похоронного бюро) – *embalming surgeon* (фахівцем з бальзамування).

Евфемізми цієї групи назв професій пов'язані з тим, що мова йде про неприємну, низькооплачувану, але дуже важливу роботу. Найчастіше, представники цієї професії – це найбільш соціально незахищені працівники, яких близько торкаються усі економічні

зміни та негаразди. Отже уряд намагається пом'якшити їх становище, підтримуючи імідж та нагадуючи про важливість цих професій, змінюючи їх назви на більш привабливі. За допомогою ЗМІ ці назви поширюються, зменшуючи невдоволення економічним та соціальним статусом серед певних верств населення.

Таким чином *a dustman* (двірник) або *a garbageman* (сміттяр) став називатися *sanitation engineer* (інженер з очистки), *sanitation man* (робітник санітарно-гігієнічної служби), *sanitary officer* (офіцер з очистки), *sanitarian* (гігієніст) або навіть *waste-reduction manager* (менеджером зі скорочення відходів) або *recycler* (сортувальник відходів). Прибиральник може бути *building maintenance engineer* (інженером з технічного обслуговування). Останнім часом велика увага приділяється питанням захисту навколишнього середовища, отже інколи ці професії також можуть називати *environmental technician* (технік з охорони навколишнього середовища), *environmental hygiene worker* (спеціаліст з гігієни навколишнього середовища), *environmental physicist* (спеціаліст природоохоронної сфери) або навіть *garbologist* (спеціаліст з відходів), що виглядає більш «науково».

Висновки з дослідження і перспективи подальших пошуків у даному напрямку. Проведений аналіз дозволяє побачити основні принципи покращення статусу деяких професій. Це відбувається за допомогою застосування більш абстрактних назв, появи іншомовних слів, шляхом використання найменувань більш позитивних типів професійної діяльності або за допомогою афіксації та застосування термінології.

Цей аналіз доводить, що процес евфемізації постійно розвивається в залежності від потреб суспільства. Це дослідження дозволяє зробити висновок, що є потреба у подальшому вивченні евфемістичної лексики, як віддзеркалення стереотипів, які з'являються у суспільстві.

Література:

1. Великорода В.Б. Семантичні та функціонально-прагматичні характеристики евфемізмів в англійській мові: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: спец. 10.02.04 «Германські мови». Львів, 2008. 20 с.
2. Меликян В.Ю., Старук М.М. Евфемизация наименований малопrestижных профессий в современном русском языке. Сборник материалов конференции «Язык и право: актуальные проблемы взаимодействия», 2014 г.
3. Лингвистический энциклопедический словарь : Гл. ред. В.Н. Ярцева. Советская энциклопедия. Москва, 1990.
4. Бурак В.В. Вербалізація стереотипів родинної спорідненості в українській, польській та британській реалістичній прозі другої половини XIX століття: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: спец. 10.02.15 «Загальне мовознавство». Львів, 2019. 20 с.
5. Потапова О.В. Евфемизация назв професій силових структур у сучасній англійській мові. *Науковий вісник Міжнародного Гуманітарного університету*. 2021. № 46. Т. 2. С. 76–79.
6. Глиос Е.С. Лингвокультурная специфика формирования и функционирования эвфемизмов в современном английском языке (на материале англоязычных Интернет-сайтов): автореф. дис. на соискание наук. степени канд. филол. наук: спец. 10.02.04 «Германские языки». Белгород, 2007. 20 с.
7. Judith S.Neaman, Carole G.Silver. The book of euphemism. Wordsworth Reference, 1995. 373 p.
8. Гулієва Д.О., Потапова О.В. Переклад інтернаціоналізмів і їх видів з англійської мови в неофіційній комунікації (на матеріалі серіалу «Друзі»). *Закарпатські філологічні студії*. 2020. № 13. Т. 2. С. 37–40.

Potapova O., Tymoshchuk O., Babay L. Use of euphemism in English language for low-paid occupations

Summary. The article deals with the creation of conditional boundaries between different segments of the population and their reflection in language. Attention is drawn to the use of euphemisms to replace direct names that are not desirable for social or psychological reasons. The works of academics who have studied stereotyping and euphemisation were analysed. The primary function and algorithm in stereotyping are highlighted. Attention is also paid to the contemporary causes of using euphemisms, which reflect certain stereotypes and trends in verbal consumption and to the classification of euphemisms by function. Most attention is given to the elevative function of euphemisms, where low and medium standards are hyperbolized and the main elevation euphemism units are given to nominate non-metal professions, goods, organizations or institutions, which, under other circumstances, would not have attracted the atten-

tion of the addressee. The purpose of the work is to analyse the main trends in the use of euphemisms in the names of lowly occupations in modern English.

The analysis of euphemisms focuses on one of the main purposes of using euphemistic vocabulary. It is noted that the world is following certain trends and is attempting to reflect stereotypes imposed by the media and the Internet. In summary, almost all professions considered unpleasant, low-paying or non-prestigious have been euphemized. This is due to people trying to hide or disguise their situation and improve their social status. In addition, the Government actively supports these processes through the media that distribute these names. Such names bind and unite people, reducing their dissatisfaction with economic and social status. Therefore, they use more abstract names, foreign-language words or more positive names and terminology.

Key words: linguistic view of the world, euphemism, job titles, stereotypes.